

Nr 56

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag för budgetåret 1961/62 till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet; given Stockholms slott den 17 februari 1961.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa åtgärder till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet. Förslag framlägges om ersättning åt översättare för utlåning av deras verk genom bibliotek. Ersättningen, som avses utgå med ett öre per lån av översatt verk och fyra öre per översatt referensexemplar, föreslås tillfalla författarfondens s. k. fria del.

Vidare föreslås en avsevärd förstärkning av det hittillsvarande stipendiestödet åt utövande tonsättare och konstnärer inom måleri m. m. med tyngdpunkten lagd på större arbetsstipendier.

Slutligen framlägges förslag om en fördubbling av anslaget till Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader. Anslaget föreslås sålunda nästa budgetår bli uppfört med 400 000 kronor.

Den erforderliga anslagsökningen för de föreslagna åtgärderna beräknas till 644 000 kronor.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholm slott den 17 februari 1961.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, anmäler — efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter — fråga om *vissa anslag för budgetåret 1961/62 till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet* och anför därvid följande.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under bilagan åttonde huvudtiteln, punkten 5, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1961/62 till Stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet beräkna ett anslag av 2 017 000 kronor.

Sedan detta ärende numera färdigberetts, får jag ånyo anmäla detsamma.

Inledning

Det i årets statsverksproposition under nyssnämnda punkt beräknade anslagsbeloppet motsvaras innevarande budgetår av en å riksstatens åttonde huvudtitel uppförd anslagssumma av sammanlagt 1 416 400 kronor, fördelad på följande ändamål med nedannämnda belopp.

Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek	1 020 000
Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Stipendier m. m.	101 600
Musikaliska akademien med musikhögskolan: Stipendier m. m.	80 000
Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader	200 000
Statens konstråd	14 800
	<hr/>
Summa kronor	1 416 400

I sitt år 1954 avgivna betänkande »Musikliv i Sverige» (SOU 1954: 2) föreslog 1947 års musikutredning en rad åtgärder för att främja det svenska musiklivets utveckling. År 1956 avgav 1948 års konstutredning ett betänkande med förslag till åtgärder för att främja svensk estetisk fostran, be-

nämnt »Konstbildning i Sverige» (SOU 1956: 13). Över betänkandena har yttranden avgivits av ett flertal myndigheter och organisationer, vilka i huvudsak tillstyrkt utredningarnas förslag.

Musikutredningen har i sitt betänkande understrukit vikten av att det statliga stödet åt musiken bygges ut och reformeras i den ordning, som bäst överensstämmer med musiklivets allmänna villkor. Den sociala tryggheten för musikens utövare har av utredningen ställts främst, då det gällt att uppätta en sådan angelägenhetsordning för de föreslagna reformerna. Att bereda dessa yrkesutövare rimliga ekonomiska villkor måste enligt utredningen betraktas ej blott som en social förpliktelse från samhällets sida utan som en åtgärd av betydelse för att hålla uppe standarden på musiklivets olika områden. Utredningen har därför särskilt betonat önskvärdheten av att de förslag, som avser stöd åt bland annat svenska tonsättare, snarast möjligt förverkligas.

De förslag, som framlagts av *konstutredningen* är, som utredningen framhållit, av heterogen beskaffenhet och berör åtskilliga myndigheter och fria organisationers verksamhet. Förslagen har dessutom, vilket utredningen också understrukit, till ganska väsentlig del karaktären av principförslag, som för sitt förverkligande fordrar sakkunnig detaljbearbetning. Av dessa skäl och med tanke på att betänkandet innefattade ett långtidsprogram för konstlivets och konstbildningens höjande i vårt land ansåg konstutredningen inte att förslagen skulle genomföras omedelbart eller ens i tämligen snabb takt. Utredningen framhöll dock som sin uppfattning att det borde vara möjligt att utan större tidsutdräkt börja förverkliga flertalet av utredningens förslag.

Med utgångspunkt i bland annat nämnda förslag beslöt statsmakterna i följd att vidta vissa åtgärder, vilka innebar en ökning av det allmännas insatser till förmån för konst- och musiklivet. Sålunda förstärktes undervisningsresurserna vid konst- och musikhögskolorna samt vid musikkonservatoriet i Göteborg. Därjämte förbättrades stipendiestödet åt utövande konstnärer och tonsättare. Vidare ökades statens inköpsverksamhet, såvitt gällde modern svensk konst, genom att nationalmuseets anslagsmedel för inköp av sådan konst höjdes. I fråga om studiesocialt stöd likställdes slutligen eleverna vid vissa läroanstalter för högre konstnärlig utbildning, däribland konst- och musikhögskolorna samt musikkonservatoriet i Göteborg, med universitets- och högskolestuderande i så måtto, att de erhöll rätt till naturstipendier och till räntefria lån ur statens lånefond för universitetsstudier.

I det följande redovisas först nuvarande förhållanden och föreliggande förslag med avseende på stödet åt litterär verksamhet genom anslaget till Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek. Därefter lämnas en motsvarande redovisning, såvitt gäller stipendiestödet åt

tonsättare samt utövande konstnärer inom måleri m. m. Slutligen behandlas på samma sätt frågan om anslag till konstnärlig utsmyckning av offentliga byggnader m. m.

Vissa ersättnings- och stödformer

Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek

Nuvarande förhållanden

År 1954 beslöt statsmakterna att bereda författare ersättning av statsmedel för det samhällseliga utnyttjande av deras verk, som biblioteksutlåningen innebär. (Prop. 1954: 133; SU 105; Rskr 254). Alltsedan dess har medel till den sålunda beslutade ersättningen anvisats under ett särskilt å riksstatens åttonde huvudtitel uppfört förslagsanslag till Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek. Bestämmelser i ämnet har meddelats i kungörelse den 17 juni 1955 (nr 464) angående Sveriges författarfond. I kungörelsen har ändringar vidtagits genom beslut den 8 november 1957 (nr 597) och den 30 april 1959 (nr 138).

Till en början utgick ersättning endast för hemlån från bibliotek. År 1957 utvidgades systemet för biblioteksersättningen till att avse även ersättning för det utnyttjande av författares verk, som sker genom användning av på bibliotek tillgänglig referenslitteratur, som ej hemlånas.

En av systemets huvudprinciper är att beräkningen av biblioteksersättningen och därmed det för ändamålet erforderliga statsanslaget skall grundas på omfattningen av den faktiska utlåningen av ersättningsberättigade verk i landsbibliotek, statsunderstödda folkbibliotek och skolbibliotek. En del boklån, nämligen lån av utländska författares verk, såväl på originalspråket som i översättning till svenska samt lån av sådana verk av svenska författare för vilka den i gällande lagstiftning om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk stadgade skyddstiden utlöpt, berättigar ej till ersättning. Till grund för anslagsberäkningen ligger sålunda den andel av förenämnda biblioteks bokutlåning, som avser lån av rättsskyddade verk av svenska författare, inberäknat lån av antologier och samlingsverk. Alltsedan anslagets tillkomst har för varje sådant ersättningsberättigat boklån anvisats *tre öre*. Den från och med budgetåret 1957/58 införda ersättningen för utnyttjande av s. k. referensexemplar utgår med *tolv öre* för varje ersättningsberättigad volym, som ingår i handbokssamlingen vid berörda bibliotek. Vid beräkningen av ersättningsbeloppet har utnyttjandet av referensexemplar per år värderats lika med fyra hemlån ($4 \times 3 \text{ öre} = 12 \text{ öre}$).

Den svenska biblioteksstatistiken innefattar en redovisning per kalenderår. Till ersättning för biblioteksutlåningen för ett visst budgetår anvisat an-

slag avser gottgörelse för den faktiska utlåningen under det kalenderår, som tar sin början ett halvt år före det ifrågavarande budgetårets ingång. Utlåningens omfattning under ett kalenderår, vilken sålunda blir avgörande för anslagsbehovet under det budgetår, som börjar löpa sedan sex månader av kalenderåret förflutit, kan av den anledningen endast approximativt uppskattas vid tidpunkten för anslaget beräkning och uppförande på riksstaten. Anslaget har därför ansetts böra få karaktären av förslagsanslag. Sedan anslagsbehovet med ledning av biblioteksstatistiken och särskilda stickprovsundersökningar fastställts av Kungl. Maj:t, avsattes ett motsvarande belopp av det på riksstaten uppförda anslaget till en särskild diversemedelsfond, benämnd Sveriges författarfond. Fonden förvaltas av statskontoret. Fondens medel disponeras av en särskild styrelse, styrelsen för Sveriges författarfond. De belopp, som enligt styrelsens beslut utgår ur fonden, utanordnas av statskontoret.

Biblioteksstatistiken lämnar endast uppgift om den totala bokutlåningens omfattning. För bestämmande av den andel av den totala utlåningen, som utgöres av lån av ersättningsberättigade verk, liksom för fastställande av antalet ersättningsberättigade referensexemplar i bibliotekens handboks-samlingar erfordras kompletterande uppgifter. Beräkningen av de individuella gottgörelsebelopp, som skall utgå till författarna eller deras rättsinnehavare i proportion till den faktiska efterfrågan av deras verk vid bibliotek, de s. k. *författarpennningarna*, förutsätter vidare kännedom om utlåningsfrekvensen för varje enskild författare. Då en total registrering av hela lånefrekvensen visat sig ligga utom möjligheternas gräns, har det ansetts lämpligt att genom särskilda stickprovsundersökningar få fram dels en redovisning av bokutlåningens fördelning på ersättningsberättigade och övriga verk, dels en beräkning av antalet boklån, som medför individuell ersättning till författarna. I enlighet med sin instruktion har författarfondens styrelse att för varje kalenderår föranstalta om sådana stickprovsundersökningar. Med hänsyn till att det årliga undersökningsförfarandet — vilket bekostas med de medel, som efter utbetalning av författarpennningarna står till fondstyrelsens disposition — visat sig tämligen kostsamt, beslöt Kungl. Maj:t den 25 juni 1959 att såsom en provisorisk åtgärd bifalla en framställning av styrelsen om befrielse från skyldigheten att år 1959 föranstalta om stickprovsundersökningar. Därvid föreskrevs, att det sammanlagda antalet ersättningsberättigande lån och referensexemplar skulle beräknas till samma procentuella andel av det totala antalet år 1959, som var fallet år 1958, och att författarpennningar skulle utgå med samma belopp som för år 1958, dock ökade eller minskade i samma proportion som det totala antalet lån ökat eller minskat sedan år 1958.

Av grundbeloppet för varje ersättningsberättigat boklån, tre öre, tillfaller två öre författaren som författarpennning, förutsatt att den samlade utlåningen av hans verk uppgår till 500 volymer — författarpennning, understi-

gande tio kronor utbetalas sålunda ej — och därutöver intill en övre gräns av 50 000 volymer. För de boklån, som ligger över detta antal, 50 000, utgår författarpennning med ett öre per lån. För verk med fler än tre författare utgår ingen individuell ersättning.

På enahanda sätt sker fördelningen av de ersättningsbelopp, som utgår för nyttjande av referensexemplar. Av beloppet, tolv öre per volym, utgår i regel två tredjedelar, d. v. s. åtta öre till författaren. Huvudparten av referensexemplaren utgöres av uppslagsverk och liknande verk med många författare. Blott en mindre del av det för ändamålet anvisade beloppet kommer därför enskilda författare till godo.

Endast en del av anslaget användes sålunda för individuell gottgörelse åt vederbörande författare eller åt den som på grund av giftorätt, arv eller testamente övertagit rätten till hans verk. Den behållning, som återstår efter fördelning av författarpennningarna, utgör författarfondens s. k. *fria del* och bildar grundvalen för den stipendie- och understödsverksamhet, vilken utövas av författarfondens styrelse. De medel som disponeras för dessa kollektiva ändamål är dels ett belopp motsvarande ett öre per ersättningsberättigat boklån, dels ett belopp motsvarande fyra öre per referensexemplar, dels vissa belopp som innehålles till följd av den bestämmelse, som reducerar författarpennningen till ett öre då antalet lån överstiger 50 000, dels sådan individuell gottgörelse, som inte uppgår till föreskrivet minimibelopp — såsom förut nämnts tio kronor — dels slutligen de belopp, som belöper på utlåningen av verk med flera än tre författare.

För att ge siffermässig belysning av anslagsberäkningen och fördelningen av anslagsmedlen på individuell författarsättning och på författarfondens fria del redovisas följande data beträffande riksstatsanslaget för budgetåret 1959/60. Materialet är hämtat ur en promemoria, som sammanställts inom fondstyrelsens sekretariat.

Antalet ersättningsberättigade hemlån beräknas för år 1959 till i runt tal 28 493 080 volymer, vilket innebar att ersättningen för den utlåningsverksamhet, som avser hemlån, totalt uppgick till $(0,03 \times 28\,493\,080 =)$ 854 792 kronor. Antalet ersättningsberättigade volymer i referensavdelningarna utgjorde 1 060 300 exemplar, innebärande ett ersättningsbelopp för detta ändamål av $(0,12 \times 1\,060\,300 =)$ 127 236 kronor. Av det för budgetåret 1959/60 anvisade förslagsanslaget till Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek, 1 015 000 kronor, överfördes genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1960 sammanlagt 982 025 kronor från anslaget till Sveriges författarfond.

För referensexemplarens vidkommande är fördelningen av de individuella ersättningsbeloppen ännu inte avslutad. I följande sammanställning redovisas alltså endast antalet h e m l å n och fördelningen av det härför tillgängliga ersättningsbeloppet $(379\,562 + 475\,230 =)$ 854 792 kronor.

	S:a boklån	Indiv. ersättning	Fondens fria del
Författare med över 50 000 boklån ..	9 914 908	141 621	155 826
Författare med 500—50 000 boklån ..	11 897 091	237 941	118 972
Författare med under 500 boklån, kollektiva verk	6 681 089	—	200 432
Summa	28 493 088	379 562	475 230

Preliminärt har angivits, att av det förut angivna totala ersättningsbeloppet för referensexemplar, 127 236 kronor, omkring 25 000 kronor kommer att tillfalla enskilda författare i författarpenning. Återstoden, sålunda drygt 102 000 kronor, kommer att tillföras fondens fria del. För budgetåret 1959/60 beräknas följaktligen den fria delen komma att uppgå till i runt tal (475 230 + 102 000 =) 577 000 kronor.

Den för olika kollektiva ändamål avsedda fria delen av fonden disponeras i enlighet med en av fondens styrelse i början av varje verksamhetsår uppgjord stat. Dessa stater har under de tre senaste och det nu löpande verksamhetsåret uppgjorts på sätt följande sammanställning utvisar. Det inom parentes angivna kalenderåret utgör det år, för vilket bibliotekersättningen är beräknad.

Verksamhetsår	1957/58	1958/59	1959/60	1960/61
Riksstatsanslag, som anlitas	1956/57	1957/58	1958/59	1959/60
Kalenderår, som avses	(1956)	(1957)	(1958)	(1959)
Författarstöd:				
understöd	36 000	36 000	36 000	40 000
stipendier	81 600	114 000	164 000	160 000
premier	55 000	75 000	100 000	100 000
pensioner	62 000	100 000	100 000	150 000
Organisationsbidrag	32 000	42 000	42 000	42 000
Styrelsens omkostnader	65 000	75 000	50 000	83 000
Summa	331 600	442 000	492 000	575 000

Staterna upprättas alltid med en viss marginal, så att oförmodade anspråk på ökad medelsförbrukning kan tillgodoses. Den verkliga medelsförbrukningen för författarstöd har stigit från 295 450 kronor för verksamhetsåret 1957/58 till 370 100 kronor det därpå följande verksamhetsåret och till 473 050 kronor för verksamhetsåret 1959/60. Den påfallande stora ökningen av fondens fria del mellan verksamhetsåren 1957/58 och 1958/59 är helt att hänföra till den omständigheten att författarersättningen utökades till att jämväl omfatta referensexemplaren. Genom riksdagens beslut härom våren 1957 kunde styrelsen väsentligt öka sina dispositioner för författarstöd under verksamhetsåret 1957/58. Den verkliga medelsförbrukningen för omkostnader varierar avsevärt under de aktuella verksamhetsåren. I omkostnaderna ingår även utgifter för statistik och för registrering av boklånen. Dessa utgifter har stundom visat en markant tendens till eftersläpning. De har därför sällan kunnat beräknas ens preliminärt, då stat uppgjorts.

Som framgår av staterna utdelar styrelsen författarstöd i form av understöd, stipendier, premier och pensioner. Då premier avser renodlade belöningar för litterär förtjänst och pensioner utgör en mer långsiktig hjälp-

form i regel för författare, som inte längre tillhör de aktivas skara, är det ofta svårt att dra gränsen mellan understöd och stipendier. Dessa former av ekonomiskt stöd förekommer ofta i kombination. Ett särskilt utskott inom styrelsen, hjälputs-kottet, utanordnar understöd. Frågan om stipendier och pensioner beredes av ett annat utskott inom styrelsen. Premieärenden hänskjutes till särskilda sakkunniga, som även förbereder förslag till innehavare av de statliga författarstipendierna (stipendier åt författare av hög litterär förtjänst, anslaget 1960/61 VIII M 21). De sakkunnigas förslag behandlas därefter i styrelsen, som har beslutanderätten beträffande såväl författarpremier som upprättandet av det slutgiltiga förslaget till Kungl. Maj:t angående nyssnämnda statliga författarstipendier.

Under år 1960 erhöll ur fondens fria del 105 personer stipendier, uppgående till högst 4 000 och lägst 500 kronor. Flertalet stipendier tilldelades 1 000—2 000 kronor. Antalet utdelade understöd var mindre, och beloppen uppgick till högst 1 000 kronor och till lägst 200 kronor. Författarpremier utgår med 5 000 kronor. Under nyssnämnda år tilldelades tjugu författare sådan belöning. Det belopp, som disponeras för pensionsändamål, har visat en konstant stegring under åren 1955—60 och uppgår för närvarande till omkring 150 000 kronor per verksamhetsår. Med hänsyn till författarkårens åldersstruktur räknar man med ett allt större behov av medel till ålders- och familjepensioner under de närmaste åren. Organisationsbidragen utgöres av kontanta bidrag till administrationskostnaderna för de i styrelsen representerade tre författarföreningarna, Sveriges författarförening, Sveriges ungdomsförfattarförening och Minerva, förening för Sveriges vetenskapliga och populärvetenskapliga författare. I bidraget till Sveriges författarförening ingår jämväl två bidrag om vardera 2 000 kronor till svenska dramatikerförbundet och till svenska översättarförbundet.

Förslag

I sin anslagsframställning för nästa budgetår har *styrelsen för Sveriges författarfond* framlagt förslag om höjning av biblioteksersättningens belopp per boklån och om biblioteksersättning till översättare. Till stöd härför har anförts bland annat följande.

Höjning av biblioteksersättningen. Styrelsen har vid upprepade tillfällen framlagt förslag om höjd biblioteksersättning per boklån. Under de många års diskussioner, som föregick beslutet om biblioteksersättning, betraktades en ersättning av fem öre som rimlig även i dåvarande penningvärde. Styrelsen finner det därför skäligt att ersättningen för nästa budgetår höjes till fem öre per lån.

Därest den föreslagna höjningen av biblioteksersättningen till fem öre genomföres, bör detta rimligtvis föranleda, att även författarpenningens normalbelopp höjes, förslagsvis från två till tre öre per lån. Minimigränsen, 500 lån, torde böra bibehållas. Däremot föreslår styrelsen, att den övre gräns, där författarpenningens belopp börjar reduceras, sättes vid 100 000 lån. Ovanför en sålunda höjd gräns bör dock författarpenningens belopp motsvara vad som nu gäller, d. v. s. ett öre per lån.

Ersättningsbeloppet för utnyttjande av referensexemplar i bibliotekens handbokssamlingar bör uppräknas i proportion till den föreslagna höjningen

av ersättningen per hemlån, d. v. s. från tolv till tjugo öre per volym, varav tolv öre bör gå till författarna och åtta öre till fonden.

Biblioteksersättning till översättare. Styrelsen har tidigare flera gånger upptagit en mycket angelägen fråga, nämligen om biblioteksersättning även till översättare. Översättarna utgör i eminent grad vad man kan kalla en låglönegrupp i det svenska samhället, och även i fråga om stöd från det allmänna har deras verksamhet icke tillnärmelsevis fått den uppmärksamhet den förtjänar. Översättningsverksamhetens kulturella betydelse för ett litet land som vårt kan knappast överskattas. För den överväldigande delen av vår läsande publik är den en nödvändig förutsättning för att kunna ta del av främmande länders litteratur, och även för dem som äger möjlighet att göra detta på originalspråket har den översatta litteraturen stor praktisk betydelse. Härtill kommer att uppgiften att översätta är utomordentligt krävande, om den fullgöres på ett riktigt sätt. Av den idealiske översättaren fordras en inlevelse i två språk och två kulturkretsar, en förmåga som måste vara förbehållen endast ett fåtal. För bibliotekspubliken har den översatta litteraturen en betydelse, som väl kan mäta sig med originalverkens. Detta gäller såväl skönlitteratur som barn- och ungdomsböcker och fackskrifter. En utvidgning av systemet för biblioteksersättningen till att omfatta även den översatta litteraturen framstår därför såsom angeläget, inte minst från rättvisesynpunkt. Framför allt skulle därigenom på ett enkelt sätt åstadkommas ett ekonomiskt stöd från det allmänna i form av stipendier o. dyl., något som nu nästan helt saknas.

Det torde få anses, att den utländske originalförfattaren jämsides med översättaren är principiellt berättigad till ersättning för biblioteksutlåningen. Ett praktiskt genomförande av en biblioteksersättning till originalförfattaren måste visserligen endast anses som en åtgärd att ställa på framtiden. Ingen internationell reglering finns i ämnet, och vad som kan väntas är möjligen enstaka bilaterala avtal med vissa länder om ömsesidigt utbyte av dylika ersättningar. Från svensk synpunkt ligger det närmast till hands att tänka sig sådana avtal med ett eller flera av de nordiska länderna. Dock är de inom Norden nu rådande olikheterna på detta område så stora, att det är svårt att ens inom en så begränsad krets av stater åstadkomma ett enhetligt system.

Även om sålunda en ersättning till originalförfattare inte på länge torde kunna genomföras, bör ett system med ersättning till översättare nu utformas så, att det inte kommer att strida mot en ordning som framdeles kan komma att införas med originalförfattaren som medberättigad. Av den ersättning, som nu utgår för utlåningen genom bibliotek av verk av svenska författare, går viss del till författaren och resten till fonden. Trots de invändningar, som kan anföras mot en begränsning av ersättningsbeloppet för lån av översatta verk i förhållande till vad som utgår för annan bokutlåning, har styrelsen ansett sig böra föreslå att ersättningen för översättningar bestämmas så, att den motsvarar den del av biblioteksersättningen som nu tillfaller fonden.

Ersättningen skulle sålunda begränsas till den del, som går till allmänna ändamål, d. v. s. med utgångspunkt i den till fem öre höjda biblioteksersättningen, till två öre per lån av översatt verk. Till en stipendie- och understödsverksamhet bland översättarna, analog med den som styrelsen bedriver bland svenska originalförfattare, saknas praktiskt taget helt resurser för närvarande. Det framstår därför som särskilt angeläget, att medel ställes

till förfogande just för sådana allmänna ändamål. I analogi med vad som föreslagits beträffande översättningar som utlånas föreslår styrelsen, att ersättning jämväl måtte få beräknas för översatt verk ingående i bibliotekens handbokssamlingar och att denna ersättning beräknas till åtta öre per volym.

Stickprovsundersökningarna. En fråga, varåt styrelsen alltsedan fondens tillkomst ägnat den största uppmärksamhet och åtskilliga utredningar, gäller utförandet av stickprovsundersökningar till grund för beräkningen av antalet boklån. Tekniskt och organisatoriskt har detta varit ett problem men framförallt ur ekonomisk synpunkt ett bekymmer. Det för stickprovsundersökningarna erforderliga statistikarbetet har dragit en kostnad av omkring 50 000 kronor per år, en uppenbarligen alldeles för stor summa för detta ändamål. Styrelsen har trots ingående prövning inte lyckats finna någon metod att spara någon större del av nämnda summa utan att äventyra undersökningarnas representativa värde. Måhända måste resultatet till slut bli att man radikalt ändrar hela systemet för ersättningens bestämmande, i riktning mot större schablonmässighet. Som en provisorisk åtgärd inställdes stickprovsundersökningarna för år 1959. Denna åtgärd kan upprepas vad angår förhållandet mellan åren 1960 och 1961. En verkligt tillfredsställande lösning innebär detta dock inte.

Anslagsbehovet. Ökningen av bokutlåningen i de bibliotek som avses har gradvis avtagit. Medan ökningen av antalet lån mellan åren 1957 och 1958 var 1 300 000 redovisades för år 1959 endast 400 000 flera lån än år 1958. Styrelsen utgår vid sina beräkningar från att utlåningen under år 1961 inte kommer att överstiga den siffra, som redovisas för år 1959, d. v. s. 46 800 000 volymer. Därest fördelningen av utlåningen har samma proportion år 1961 som år 1959 mellan originalverk och översättningar, d. v. s. 60 procent för originalverk och 40 procent för översättningar eller i antal 28 080 000 originalverk och 18 720 000 översättningar, kan medelsbehovet för budgetåren 1961/62 liksom för innevarande budgetår beräknas till 842 400 kronor vid oförändrat ersättningsbelopp och till 1 404 000 kronor vid bifall till styrelsens förslag om en till fem öre förhöjd ersättning per boklån. Härtill kommer, vid bifall till styrelsens förslag om en ersättning med två öre per översatt volym, ett belopp som kan beräknas till 374 400 kronor.

Ersättningen för utnyttjande av referensböcker uppgick under budgetåret 1958/59 till 116 735 kronor och under budgetåret 1959/60 till 127 236 kronor. Under förutsättning av oförändrat ersättningsbelopp beräknar styrelsen anslagsposten till 135 000 kronor och vid bifall till styrelsens förslag om såväl höjt ersättningsbelopp som ersättning jämväl för översatta verk till 248 000 kronor för budgetåret 1961/62. Styrelsen har därvid utgått från att antalet nu ersättningsberättigade referensböcker för år 1961 kommer att uppgå till 1 125 000 volymer och antalet översatta referensböcker till 287 500 volymer. Styrelsen hemställer att anslaget till Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek för nästa budgetår uppföres med 2 025 000 kronor, vilket i förhållande till innevarande budgetår innebär en höjning med 1 005 000 kronor.

I detta sammanhang torde även få erinras om de synpunkter på frågan om biblioteksersättning till översättare, som *statskontoret* framfört i ett remissyttrande över författarfondens styrelses anslagsframställning för inne-

varande budgetår. Ämbetsverket förklarade sig sakna anledning att frångå sin redan tidigare intagna ståndpunkt att särskilda medel icke borde beräknas för ändamålet. Enligt statskontorets mening har nämligen styrelsen för författarfonden möjlighet att av fondens kollektiva del lämna stöd åt översättare. Häremot invände *författarfondens styrelse* i särskild skrivelse bland annat följande.

Den nuvarande ordningen för bibliotekersättningen framstår såsom uppbyggd på den rättsgrundsatsen att författaren i princip skall ha rätt till ersättning för biblioteksutlåning liksom för annat utnyttjande av verket, utgivning, offentlig uppläsning o. s. v. Styrelsen har ansett denna uppfattning om bibliotekersättningens grund vara så auktoritativ, att styrelsen — även utan uttryckliga direktiv i det hänseendet — ansett den föra med sig vissa bestämda begränsningar i styrelsens möjligheter att förfoga över fondens fria del. Styrelsen har sålunda inte ansett det möjligt att lämna understöd eller dylikt till personer, som ej kunnat vara mottagare av direkt utgående bibliotekersättning, s. k. författarpenning, och som alltså i princip står utanför kretsen av ersättningsberättigade. Även de medel, som samlas i den fria delen av fonden, utgör otvivelaktigt en del av ersättningen för folk- och skolbibliotekens utlåning, och styrelsen har sett som sin uppgift att så att säga omdirigera en del av denna ersättning, så att den inte utgår automatiskt efter utlåningsfrekvensen utan även efter andra fördelningsgrunder, såsom verkens litterära förtjänst, författarens aktuella behov av hjälp o. s. v. Men kretsen av ersättningsberättigade har styrelsen icke ansett sig kunna vidga. — Denna uppfattning om biståndsverksamhetens begränsning har bland annat lett till att styrelsen inte ansett, att översättare kan komma i fråga, ehuru för deras del behovet av stipendier och annan uppmuntran, nödhjälp och ålderspensioner är mycket kännbart. — Naturligtvis ligger det i statsmakternas hand att bryta igenom den princip, på vilken det nuvarande systemet för bibliotekersättning bygger, och giva ändrade direktiv för medlens användning. Men om man inte vill rubba grundsatsen om en ersättning baserad på en rätt till honorar även för utlåning bör en hjälp till översättarna inte tagas från vad som tillkommer originalförfattarna utan byggas upp vid sidan av ersättningen till dessa och — så långt det finnes möjligt och lämpligt — utformas analogt med denna.

Stipendier åt utövande tonsättare

Nuvarande förhållanden

Statliga tonsättarstipendier har i Sverige utdelats alltsedan år 1893. Riksdagen beviljade då ett anslag av 6 000 kronor, vilket år 1909 höjdes till 15 000 och 1919 till 25 000 kronor. Fram till budgetåret 1931/32 förblev anslaget oförändrat. Under 1930-talet och under krigsåren sänktes medelsanvisningen till dessa stipendier, tidvis ända ned till 5 000 kronor för budgetår. Under mitten av 1940-talet höjdes medelsanvisningen på nytt. Från och med budgetåret 1953/54 höjdes anslagsbeloppet till 30 000 kronor och från och med budgetåret 1956/57 till 40 000 kronor. I enlighet med av riksdagen i fjol godtaget förslag har medelsanvisningen — som sker under

anslaget till Musikaliska akademien med musikhögskolan: Stipendier m. m. — för innevarande budgetår fördubblats och uppgår således nu till 80 000 kronor. Vid anmälan av denna anslagsfråga i 1960 års statsverksproposition berördes även den av 1947 års musikutredning väckta frågan om fördelningen av tonsättarstipendierna. Musikutredningens förslag om ändring av de bestämmelser för stipendiefördelningen, som varit gällande från år 1919, lades sedermera till grund för utformningen av de nya bestämmelser angående stipendier åt tonsättare, som meddelats med tillämpning från och med innevarande budgetår. Enligt dessa bestämmelser disponeras anslaget för följande stipendieändamål, nämligen dels fyra stipendier av pensionskaraktär, vart och ett på 4 000 kronor, dels ett antal stipendier till utövande tonsättare på lägst 5 000 kronor och högst 10 000 kronor, dels också två resestipendier på sammanlagt 15 000 kronor. För innevarande budgetår har medelsanvisningen under anslaget fördelats på nyss nämnda tre stipendieändamål i enlighet med följande sammanställning

1. Stipendier av pensionskaraktär	16 000
2. Stipendier åt utövande tonsättare	49 000
3. Resestipendier	15 000
	Summa kronor 80 000

Ansökning om stipendium av pensionskaraktär eller åt utövande tonsättare skall ställas till Kungl. Maj:t, som utdelar stipendierna efter förslag av musikaliska akademien. Sådant förslag kan även uppta tonsättare, som inte ingivit ansökning. Storleken av stipendium till utövande tonsättare bestäms vid varje utdelningstillfälle. Stipendium av sistnämnda slag får inte tilldelas samme tonsättare två år i följd. Musikaliska akademien utdelar resestipendier och beslutar därvid även om stipendiernas storlek och stipendietidens längd.

Tidigare diskussion

1947 års musikutredning, som i enlighet med sina direktiv hade att bland annat beakta de med den ringa lönsamheten inom den musikiska yrkesutövningen sammanhängande problemen, ingår i sitt betänkande i första hand på tonsättarnas förhållanden. Utredningen understryker därvid först, att ett inhemskt musikskapande är av utomordentligt stort värde för vårt musikliv. De musikiskt skapande krafterna, tonsättarna, intar, framhåller utredningen, en central plats i ett lands musikodling och utgör en för musiklivet och därmed hela kulturlivet oundgänglig yrkesgrupp. Utredningen erinrar vidare om, att det inhemska musikskapandet under det sista halvsekle utvecklats på ett storartat sätt. Åtskilligt av 1900-talets svenska produktion har också, framhåller utredningen, vunnit erkännande långt utanför landets gränser. De svenska tonsättarna av i dag arbetar emellertid,

fortsätter utredningen, under i många avseenden svåra yttre förhållanden. Ekonomiskt sett är, förklarar utredningen, förhållandena på det musikaliska området betydligt mindre gynnsamma än på andra konstområden, exempelvis det litterära. Utredningen anför härom bland annat följande.

För att kunna fylla alla de krav vår tid ställer på en seriös tonsättare fordras en lång och omfattande utbildning av såväl praktisk som teoretisk art. För det litterära skapandet kräves icke någon motsvarande specialutbildning. Samtidigt är emellertid tonsättarnas möjligheter att få ekonomiskt utbyte av sin produktion mycket ogynnsamma i förhållande till författarnas. De senare får sina arbeten publicerade genom ett förlag, deras arbeten läses av en relativt stor publik och inbringar omedelbart en inkomst. Förutsättningen för att ett musikverk skall nå sin publik är att verket blir föremål för offentliga framföranden. Antalet konsertinstitutioner, som kan åta sig framföranden av exempelvis större orkesterverk, är relativt få och tonsättaren kan fördenskull sällan räkna med att hans verk skall befordras till trycket. Vid de offentliga framförandena kan musikverket så småningom nå en mycket stor publik. I jämförelse med litterära alster kräver emellertid ett musikverk en betydligt längre tidrymd för att nå kontakt med publiken. Antalet framföranden per år av ett verk av större format blir i allmänhet ganska lågt. I gengäld lever ett värdefullt verk kvar på repertoaren under lång tid. Ofta kan det dröja långt efter tonsättarens död innan hans verk arbetat sig in i publikens medvetande. Fullbordandet av ett orkesterverk av större format, exempelvis en symfoni, kan ta månader eller år i anspråk. Tonsättarens möjligheter att inom rimlig tid erhålla ekonomiskt vederlag för sitt arbete är emellertid uppenbarligen ytterst små. Han är nästan uteslutande hänvisad till att bevaka sina intressen i samband med de offentliga framförandena av hans alster. De ersättningar, som utgår för dessa framföranden, kan visserligen sägas vara av betydelse. De har dock visat sig otillräckliga och föga gynnsamma för den seriösa tonkonstens företrädare.

Mot bakgrunden härav fann utredningen att alla skäl talade för att tonsättarna i viss utsträckning måste få räkna på statligt stöd för sin verksamhet. De anförda synpunkterna på tonsättarnas ekonomiska och sociala förhållanden motiverade enligt utredningen bland annat ett betydligt förstärkt statligt stipendiestöd åt denna kategori av skapande konstnärer.

Förslag

Musikaliska akademien hemställer i sina anslagsäskanden för nästa budgetår om en höjning av stipendieanslaget med 40 000 kronor till 120 000 kronor.

Stipendier åt utövande konstnärer inom måleri m. m.

Nuvarande förhållanden

Den förra året beslutade ökningen av statens insatser till förmån för konst- och musiklivet innebar bland annat, att den anslagspost under det å riksstatens åttonde huvudtitel uppförda reservationsanslaget till Akademien

för de fria konsterna med konsthögskolan: Stipendier m. m., vilken avsåg konstnärstipendier, förstärktes. Anslagsposten, som under en följd av år varit uppförd med 3 000 kronor, höjdes från och med budgetåret 1958/59 till 40 000 kronor. Den för innevarande budgetår beslutade förstärkningen innebar en fördubbling av nyssnämnda belopp, som alltså nu utgör 80 000 kronor. Sedan ett antal år tillbaka har därjämte under berörda stipendieanslag anvisats medel under en särskild anslagspost till resestipendier för studier i utlandet. Då denna anslagspost för innevarande budgetår höjts från 14 400 till 21 600 kronor, kan enligt numera gällande föreskrifter ur posten utgå tre i stället för tidigare två stipendier, vart och ett på 7 200 kronor. För innevarande budgetår har alltså till dessa stipendieändamål vid konstakademien anvisats sammanlagt 101 600 kronor.

Anslagsposten till stipendier skall enligt gällande bestämmelser användas till arbetsstipendier, avsedda att befrämja det konstnärliga arbetet. Av de under anslagsposten för innevarande budgetår anvisade medlen skall 30 000 kronor användas till tio arbetsstipendier, vart och ett på 3 000 kronor, medan återstoden, 50 000 kronor, skall disponeras för ett antal större stipendier, vilkas belopp icke är på förhand fastställda. Stipendierna utdelas för ett år i sänder. I fråga om de till sitt belopp bestämda arbetsstipendierna gäller, att stipendium kan tilldelas samme konstnär högst tre år i följd. De större stipendierna får däremot icke tilldelas samme konstnär under två på varandra följande år. Stipendierna utdelas av Kungl. Maj:t efter förslag av akademien för de fria konsterna.

De tre resestipendierna, vart och ett på 7 200 kronor, utdelas av akademien till företrädare för vissa konstarter, nämligen måleri, grafik, skulptur och arkitektur. Resestipendium utdelas för ett år och förpliktar till minst sex månaders utlandsvistelse.

Förslag

Akademien för de fria konsterna föreslår i sina anslagsäskanden för nästa budgetår, att medel till förut behandlade stipendieändamål anvisas med oförändrade belopp, sammanlagt 101 600 kronor.

Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader m. m.

Nuvarande förhållanden

Anslagets tillkomst och utveckling. På initiativ av dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet Arthur Engberg tillkallades i februari 1936 sakkunniga för att utreda frågan om beredande av ökade arbetstillfällen för svenska konstnärer genom utsmyckning av offentliga byggnader. I direktiven för de sakkunnigas arbete framhölls bland annat önskvärdheten av att dessa övervägde, huruvida det icke borde bli obligatoriskt att för konständamål beräkna vissa kostnadsbelopp vid uppförandet

av nya byggnader för statens räkning. De sakkunniga framhöll i sitt betänkande (SOU 1936:50), att konstnärlig utsmyckning av statliga och kommunala byggnader borde kunna äga rum i väsentligt ökad omfattning. Med hänsyn till konstens stora folkuppfostrande betydelse fann de sakkunniga bristen på konstnärlig utsmyckning beklaglig, i synnerhet i fråga om byggnader som i större utsträckning besöktes av ungdom eller av en mera talrik allmänhet. De sakkunniga ansåg det naturligt, att det stöd som borde lämnas det konstnärliga arbetet inte finge karaktären av nödhjälpsåtgärder. Inköp av konst skulle i första hand föranledas av samhällets behov. Mot bakgrunden härav framlade de sakkunniga vissa förslag beträffande utformningen av den konstfrämjande verksamheten.

I huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag framlades proposition i ämnet till 1937 års riksdag. Riksdagen beslöt i enlighet med propositionen att vid beviljande av anslag till statliga byggnader regelmässigt i anslaget inbegripa ett icke alltför ringa belopp till konstnärlig utsmyckning, i allmänhet ej understigande en procent av byggnadskostnaderna. Som förutsättning angavs, att sådan utsmyckning med hänsyn till byggnadens art och belägenhet lämpligen borde äga rum. Riksdagen beslöt också, att den i propositionen avsedda konstfrämjande verksamheten skulle ledas av ett statens konstråd, för vilket instruktion sedermera utfärdades (SFS 1937: 883 med ändringar 1939: 313 och 1941: 6).

Under de närmast följande två budgetåren beviljade riksdagen medel till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader i enlighet med den år 1937 beslutade ordningen. Krigsutbrottet 1939 och den ekonomiska politik, som föranleddes därav, medförde ett avbrott i medelsanvisningen till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader. Bortsett från två särskilda medelsanvisningar under åren 1945 och 1946 återupptogs den sålunda avbrutna medelsanvisningen inte förrän år 1947. I statsverkspropositionen till 1947 års riksdag förordade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet en annan form för medelsanvisningarna till förevarande ändamål än den dittills tillämpade. Därvid framhölls, att det syntes mera rationellt att — oavsett byggnadsfrågornas departementala handläggning — ett årligt reservationsanslag för ändamålet anvisades under åttonde huvudtiteln än att, såsom dittills varit brukligt, på kapitalbudgeten anvisades särskilda anslag, ett för varje ifrågakommande byggnad. Från budgetteknisk synpunkt ansågs detta system vara att föredraga samtidigt som det även ansågs underlätta ett enhetligt bedömande av gjorda framställningar och en lämplig avvägning av medelsanvisningarnas storlek. Riksdagen godtog den föreslagna principen för beviljande av anslag. För budgetåret 1947/48 anvisades under åttonde huvudtiteln till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader ett anslag av 150 000 kronor, att disponeras enligt beslut av Kungl. Maj:t. Den form för anvisande av medel till utsmyckning av statliga byggnader, som sålunda tillämpades av statsmakterna för budgetåret

1947/48, har sedan dess bibehållits. För budgetåret 1952/53 höjdes anslaget till 175 000 kronor. Från och med det därpå följande budgetåret har anslaget varit uppfört med 200 000 kronor.

A n s l a g e t s d i s p o s i t i o n. Anslagets fördelning på olika utsmyckningsuppgifter fastställs årligen av Kungl. Maj:t på grundval av ett av konstrådet uppgjort förslag, som först underställts byggnadsstyrelsen. För varje fastställd utsmyckningsuppgift har därefter i regel utsetts särskilda kommitterade, som tillsammans med den berörda byggnadens arkitekt förberett frågan. Innan konstrådet tar definitiv ställning till ett utsmyckningsförslag, har den myndighet, som omhänderhar byggnadsföretaget, beretts tillfälle att granska förslaget.

En redogörelse för användningen av utsmyckningsanslaget under vart och ett av budgetåren 1956/57—1958/59 har sammanställts inom konstrådets sekretariat. Sammanlagt har under ifrågavarande budgetår disponerats en anslagssumma av 600 000 kronor. Det årliga anslaget har fördelats på ett antal utsmyckningsuppgifter — i regel tio till femton. Såväl engångsanvisningar som delanvisningar till fortlöpande utsmyckning har förekommit. Medelsanvisningarna har vidare, som framgår av den sammanfattning, som redovisas i det följande, disponerats för olika former av utsmyckning, hänförliga till någon av konstarterna skulptur, måleri, stafflikonst och konsthantverk.

Skulptur	Utfört	128 500	
	Under arbete	170 000	
	Reserverat	<u>34 000</u>	332 500
Måleri (fast utsmyckning)	Utfört	55 000	
	Under arbete	20 000	
	Reserverat	—	75 000
Stafflikonst (även grafik m. m.)	Utfört	70 000	
	Under arbete	—	
	Reserverat	<u>20 500</u>	90 500
Konsthantverk	Utfört		
	Smide	15 000	
	Textil	15 000	
	Under arbete		
	Textil	32 000	
	Reserverat		
	Smide	10 000	
Keramik	<u>5 000</u>	77 000	
			<u>575 000</u>
Oförutsedda utgifter			25 000
Total anslagssumma disponibel för budgetåren 1956/57—1958/59			kronor 600 000

Administration. Till kostnaderna för statens konstråds verksamhet har under en följd av år upptagits ett särskilt förvaltningsanslag, för innevarande budgetår uppfört med 14 800 kronor. Anslaget disponeras, såsom framgår av statsliggaren s. 844, på följande sätt.

1. Arvoden till konstrådets ordförande och övriga ledamöter, till sekreterare samt till nationalmusei representant vid rådets sammanträden	10 740
2. <u>Expenser samt resekostnadsersättning och traktamente</u>	<u>4 060</u>
	Summa kronor 14 800

Enligt gällande föreskrifter äger konstrådets ordförande åtnjuta arvode med högst 1 500 kronor, övriga sex ledamöter med högst 720 kronor, rådets sekreterare med högst 4 200 kronor samt nationalmusei representant med högst 720 kronor, allt för helt år räknat.

Förslag

1948 års *konstutredning*, som hade att bland annat granska principerna för statens stöd till konstnärlig utsmyckning, framhöll i sitt betänkande, att utredningen inte funnit några skäl att frångå den ståndpunkt den intagit till denna fråga i en till dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet överlämnad, den 30 oktober 1948 dagtecknad promemoria. Utredningen vidhöll sålunda, att såväl principiella som sakliga skäl enligt dess åsikt talade för en återgång till 1937 års princip för anvisande av medel till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader. Enligt utredningens mening borde således i anslag till sådana nybyggnader, som är lämpade för konstnärlig utsmyckning, inbegripas ett för utsmyckning avsett belopp, i allmänhet ej understigande en procent av byggnadskostnaderna. Utredningen framhöll vidare, att enligt dess uppfattning uteslutande statsfinansiella hänsyn synes ha föranlett, att ett genomförande av 1937 års principbeslut ställts på framtiden.

Konstutredningen föreslog i betänkandet också ett statligt stöd åt utsmyckning av andra offentliga byggnader än statliga. Utgifter för konstnärlig utsmyckning av folkskolebyggnader samt av andra statsbidragsberättigade byggnader såsom vissa sjukhus, ålderdoms-, pensionärs- och barnhem borde enligt utredningen få inräknas i de statsbidragsberättigade kostnaderna för vederbörande byggnadsföretag, dock högst till ett belopp motsvarande tre procent av övriga statsbidragsberättigade kostnader och endast under förutsättning, att utsmyckningen genomfördes i samråd med statens konstråd. Bidrag och lån av statsmedel för anordnande av allmänna samlingslokaler borde till någon del, förslagsvis högst tre procent, jämväl kunna få avse konstnärlig utsmyckning av lokalerna, dock under förutsättning, att utsmyckningen även på detta område ägde rum i samråd med konstrådet.

Utredningen räknade med att statens årliga kostnader för genomförandet av de framlagda förslagen inte behövde överstiga en miljon kronor.

Konstutredningen framhöll vidare, att ett genomförande av dess förslag beträffande bidrag till utsmyckningsändamål i sin tur skulle medföra en så väsentlig utökning av konstrådets verksamhet, att rådets sekreterare borde heltidsanställas.

Remissinstanserna har intagit en i princip välvillig hållning till konstutredningens förslag beträffande bidrag till utsmyckningsändamål. Vissa erinringar har dock gjorts. *Skolöverstyrelsen* har sålunda framhållit, att alla skolformer enligt överstyrelsens åsikt bör vara lika berättigade i fråga om bidrag för utsmyckningsändamål. *Statskontoret* avstyrker för sin del helt förslaget om återgång till 1937 års princip. Ett av två reservanter inom utredningen i särskilt yttrande avgivet förslag om statligt stöd åt konstnärlig utsmyckning av även äldre allmänna samlingslokaler har tillstyrkts i en del remissyttranden.

Statens konstråd erinrar i sina anslagsäskanden för nästa budgetår först om vad konstutredningen i sitt betänkande föreslagit beträffande en återgång till 1937 års system för medelsanvisning till konstnärlig utsmyckning och en utvidgad bidragsgivning till utsmyckningsändamål. Vidare erinrar konstrådet om att rådet i över betänkandet avgivet remissyttrande helt anslutit sig till dessa förslag. Konstrådet anför i detta sammanhang ytterligare följande.

Om ett omedelbart genomförande av konstutredningens förslag skulle anses alltför kostnadskrävande i nuvarande statsfinansiella situation, borde i varje fall såsom en första etapp på vägen mot förslaget förverkligande i full skala ett återställande av läget till den nivå, som uppnåddes genom 1937 års principbeslut, icke ligga utom möjligheternas gränser. Skulle utredningens förslag — vare sig i hela dess vidd eller endast i sistnämnda modifierade form — föreläggas nästa års riksdag och då godtagas, lär emellertid den nuvarande formen för finansieringen av de statliga byggnadernas konstnärliga utsmyckning böra bibehållas under nästkommande budgetår. I annat fall skulle medel komma att saknas till sådan utsmyckning av åtminstone den årgång statliga nybyggnader om vilka beslut fattas vid 1961 års riksdag. En vid denna riksdag i princip beslutad ny ordning i enlighet med förslaget kan nämligen komma att tillämpas först beträffande nybyggnader till vilka medel anvisas vid 1962 års riksdag. Konstrådet anser, att som en övergång till den av konstutredningen föreslagna ordningen det årliga anslaget till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader bör höjas från för närvarande 200 000 kronor till 600 000 kronor.

Anslaget till konstrådets verksamhet påverkas, framhåller konstrådet vidare, av ställningstagandet till förslaget om förstärkning av anslaget till konstnärlig utsmyckning. Konstrådet anför härom följande.

Om konstutredningens förslag genomföres i hela dess vidd kommer, såsom utredningen framhållit, konstrådets verksamhet att avsevärt utökas, och ökningen av arbetsbördan torde komma att göra sig märkbar tämligen

omedelbart efter ingången av budgetåret näst efter det då genomförandet beslutas. Konstrådet får nämligen då vara berett att — vid sidan av sina nuvarande genom den föreslagna anslagshöjningen från 200 000 till 600 000 kronor ävenledes ökade arbetsuppgifter — dels i enlighet med sin instruktion biträda vid uppgörande av preliminära beräkningar av kostnaderna för utsmyckning av ifrågasatta statliga nybyggnader, dels yttra sig rörande utsmyckning av offentliga byggnader, till vilkas uppförande statsbidrag sökes. Konstrådets erfarenhet visar dessutom, att kommunerna i ökad utsträckning börjat anlita konstrådet för rådgivning i utsmyckningsfrågor.

Konstrådet får under angivna förutsättning och med ledning av konstutredningens före de sedermera vidtagna allmänna löne- och arvodeshöjningarna avgivna förslag i ämnet förorda, att de till rådet utgående arvoden måtte höjas att utgå till ordföranden med 3 500 kronor samt till en av ledamöterna och representanten för nationalmuseum med 2 100 kronor ävensom att sekreteraren blir heltidsanställd. Beträffande sekreteraren ansåg utredningen, att han i lönehänseende borde bli jämställd med en intendent vid nationalmuseum i dåvarande lönegraden 27, nuvarande lönegraden 21. Då konstrådet starkt betvivlar möjligheten att med en sådan lönesättning kunna för tjänsten förvärva och i densamma under längre tid bibehålla en fullt kompetent person, vill rådet för sin del förorda att tjänsten placeras i lönegraden 23 (årslön under år 1961 cirka 28 400 kronor). Anslagsposten till resekostnader, traktamenten och expenser synes i enlighet med utredningens förslag böra beräknas till 10 000 kronor.

Skulle emellertid konstutredningens förslag nu genomföras endast i vad det avser rent statliga byggnader, bör väl nyssnämnda arvoden något reduceras, förslagsvis till 3 000 kronor för ordföranden samt till 1 800 kronor för ledamöterna och nationalmuseirepresentanten. Vidare bör i så fall sekreterartjänsten åtminstone förslagsvis kunna bestridas på halvtid, alltså med en årslön av i runt tal 14 200 kronor. Nuvarande förhållande, som förutsätter att sekreteraren skall sköta sysslan vid sidan om ordinarie heltidstjänst, motsvarar icke ens dagens behov.

I följande tablå sammanfattas statens nuvarande insatser inom de ersättnings- och stödformer som behandlats i de föregående avsnitten.

Ändamål	Belopp
I. Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek	
a) 3 öre/ersättningsberättigat boklån med nu beräknad utlåningsfrekvens	900 000
b) 12 öre/ersättningsberättigat referensexemplar med nuvarande antal sådana	120 000
II. Stipendier	
Stipendier åt utövande konstnärer	
a) 10 arbetsstipendier à 3 000	30 000
b) större stipendier än 3 000, tillhopa	50 000
c) 3 resestipendier à 7 200	21 600
Stipendier åt utövande tonsättare	
a) pensioner + resestipendier (4 respektive 2 stycken) = 16 000 + 15 000	31 000
b) stipendier (lägst 5 000, högst 10 000), tillhopa	49 000
III. Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader m. m.	
a) utsmyckningen	200 000
b) administrationen	14 800
Summa kronor	1 416 400

Departementschefen

I diskussionen om samhällets kulturpolitiska uppgifter är tanken på ett ökat stöd åt den aktivitet inom kulturlivet, som omfattar det konstnärliga skapandet, fortfarande i någon mån kontroversiell. Ännu kan på sina håll skönjas ett principiellt motstånd mot ett mera markerat samhällsligt engagemang på detta fält, som jag här och i fortsättningen gärna vill kalla den fria sektorn.

Jag finner det angeläget att något beröra denna frågeställning, innan jag närmare redovisar mina rekommendationer och konkreta förslag i ämnet. Enligt min mening är det nämligen av största betydelse, att syftet med en ökad statlig insats på detta område blir klart preciserat och det allmännas uppgift i sammanhanget därmed i tillfredsställande grad klarlagd.

De skäl som anförts mot ett vidgat åtagande från det allmännas sida — diskussionen gäller naturligtvis här främst stödformer av typen direkt ekonomiskt bidrag — leder tillbaka till delvis skilda attityder. Det befaras ibland att åtgärder, som syftar till ett omedelbart på den konstnärliga yrkesutövningen inriktat stöd, skulle kunna leda till en viss bindning av själva skapandet. Andra värderingar har lett till den ännu i dag långt ifrån

sällsynta uppfattningen, att produktens säljbarhet ensam bör bli bestämmande såvitt gäller konstnärskapets yttre livsvillkor. Varje form av stöd skulle sålunda från denna rent marknadsmässiga utgångspunkt te sig principiellt förkastlig.

Vad först beträffar risken för minskad frihet för konstskaparen i den meningen, att ekonomiskt stödjande åtgärder skulle kunna verka bindande på eller till och med tendera till dirigering av det konstnärliga arbetet, är jag för egen del övertygad om att det i huvudsak är en praktisk fråga hur man skall undanröja en sådan risk. Självfallet bör som en oeftergivlig regel vid exempelvis varje form av statlig stipendiering av en utövande konstnär gälla, att inga villkor om prestation i något hänseende uppställs.

Den andra aspekten, som gäller den fria sektorns arbetsbetingelser över huvud taget, berör enligt min mening en kärnpunkt i kulturpolitiken. Det vore enligt min uppfattning olyckligt att i första hand välja en utgångspunkt, varifrån man endast ser de sociala och ekonomiska problemen hos själva den grupp av yrkesutövare i samhället, som den fria sektorn omfattar. Ett sådant i och för sig lättförståeligt betraktelsesätt kan lätt leda till att samhällets insatser uppfattas som stöd åt ett självändamål. Betraktar man däremot ett ökat stöd åt utövarna av de konstnärliga yrkena som i första hand en insats, varmed samhället i handling vill visa, att den konstnärliga verksamheten skapar oumbärliga värden för människorna, sammanfaller motivet för åtgärder i sådan riktning helt med de motiv som drivit fram ökade samhällsinsatser för bildning, utbildning och forskning.

Det ökade materiella välståndet kan naturligtvis sägas vara den grund, som under förutsättning av ett fritt konsumtionsval och människornas insikt om behovet av de värden, som jag här berört, i framtiden borde kunna säkerställa ekonomisk trygghet även för den fria sektorns yrkesutövare. Vi vet emellertid att det fria konsumtionsvalet delvis är en chimär; starka kommersiella intressen styr i väsentlig utsträckning alltjämt vår efterfrågan. Vi vet också att insikten om behovet över huvud taget av kulturvärden är något som i inte ringa grad sammanhänger med uppfostran och miljöpåverkan.

De faktorer som jag här pekat på är enligt min mening ägnade att belysa och markera samhällets ansvar på ett visserligen begränsat men mycket betydelsefullt område av kulturlivet. Att ange en bestämd gräns, exempelvis i fråga om storleksordningen av de ekonomiska engagemang staten på längre sikt bör ikläda sig, finner jag föga meningsfullt. Såsom jag framhöll i föl vid anmälan av frågan om ökade anslag till konst och musik bör statens insatser kunna ske i många former; de bör dock genomföras successivt och därvid med koncentration på ett mindre antal åtgärder åt gången.

Det synes mig, bland annat mot bakgrunden av vad jag anfört i det föregående, angeläget att riktlinjerna för statens handlande på det nu aktuella området av kulturlivet ges karaktären av ett konkret program. Inne-

börden av ett sådant program hade jag anledning att antyda vid min behandling i föl av ifrågavarande anslag. Jag vill här sammanfattningsvis ange huvudpunkterna.

Den första punkten gäller stöd i skilda former åt blivande utövare av konstnärliga yrken under deras utbildning. Jag vill erinra om att statsmakterna genom beslut i föl delvis tillgodosett denna punkt; jag torde i det följande få rekapitulera innebörden av ifrågavarande åtgärder.

Den andra punkten avser ett förstärkt stöd åt utövare av konstnärliga yrken dels genom ökning av antalet stipendier, i första hand arbetsstipendier, dels genom en sådan avvägning av stipendiebelopp och villkor, att stipendierna i tillfredsställande grad kan fylla uppgiften att främja innehavarens önskan om samling inför en uppgift, studier, resor etc.

Den tredje punkten gäller insatser för att öka den offentliga konsumtionen av konstnärlig produktion av olika slag, i första hand genom förstärkning av inköps- och beställningsanslag.

Som en ytterligare central punkt i ett mera långsiktigt handlingsprogram på detta område ser jag naturligtvis en förstärkning av de krafter, som syftar till en breddning av kulturmiljön och en effektiv kulturdistribution över huvud taget. I blickfältet kommer härvid skolans, det högre utbildningsväsendets och det fria bildningsarbetets utveckling, särskilt i fråga om initiativ för främjande av den estetiska fostran. Givetvis är också strävanden att förbättra de instrument för kulturdistributionen, som utgöres av våra teatrar, bibliotek, museer och liknande institutioner med kulturförmedlande uppgifter, ett viktigt led i detta samhällsarbete på lång sikt. Har man inte även denna punkt i programmet klart i sikte, så riskerar den konstnärliga verksamheten — som jag nyss antytt — att mer eller mindre isoleras och därmed bli ett självändamål.

Genom statsmakternas förra året fattade beslut likställdes eleverna vid konst- och musikhögskolorna, musikkonservatoriet i Göteborg samt vissa teaterskolor i fråga om rätt till naturastipendier och till räntefria lån ur statens lånefond för universitetsstudier med universitets- och högskolestuderande. Eleverna vid nämnda läroanstalter för högre konstnärlig utbildning åtnjuter sålunda numera i stort sett samma studiesociala förmåner som övriga universitets- och högskolestuderande. Fjolårets beslut innebar vidare en förstärkning av konst- och musikhögskolornas undervisningsresurser samt en ökning av stipendiestödet åt utövande konstnärer och tonsättare och en höjning av nationalmuseets anslag för inköp av modern svensk konst.

Fjolårets beslut kan betraktas som en första etapp av det förut angivna handlingsprogrammet, främst inriktad på den första punkten men berörande även de båda andra.

De ökade resurser för budgetåret 1961/62 — innebärande höjningar av

nu utgående anslag med i runt tal sammanlagt 650 000 kronor — som jag kommer att förorda för insatser i form av en andra etapp i överensstämmelse med det skisserade handlingsprogrammet, bör enligt min uppfattning helt koncentreras till programmets andra och tredje punkter. Beträffande programmets första punkt bör erinras om att frågan om det framtida studiesociala stödet för närvarande överväges av särskilda sakkunniga.

Vid avvägningen mellan olika tänkbara alternativ för fördelning av den antydda anslagsförstärkningen har jag kommit till det resultatet i huvudsak, att i denna etapp en väsentlig del av förstärkningen bör avse arbetsstipendier för utövande tonsättare samt konstnärer inom de bildande konsternas område. Härtill bör komma s. k. biblioteksersättning åt en kategori utövare av litterär verksamhet, som hittills stått utanför gällande ersättningsystem, nämligen översättarna. Därjämte bör en väsentlig del disponeras för förstärkning av det anslag, som användes för den konstnärliga utsmyckningen av statliga byggnader.

I detta sammanhang vill jag understryka det angelägna i att statsmakterna under kommande år söker avdela ytterligare resurser för ändamål av den karaktär som det här är fråga om. Av vad jag nyss angivit om den huvudsakliga fördelningen av den föreslagna anslagshöjningen för nästa budgetår framgår att jag nu inte — frånsett översättarna — gått utanför de kategorier av utövare av konstnärliga yrken, som i dag kan få stöd eller ersättning av här avsett slag. Det är uppenbart, att ytterligare grupper inom den fria sektorn i framtiden bör kunna inrymmas i ett stipendiesystem och att den offentliga konsumtionen bör kunna inriktas också på annan konstnärlig produktion än den som avses med nuvarande anslag. Jag behöver endast som exempel nämna dramatiker, koreografer, illustratörer, filmskapare, regissörer, skådespelare och tonkonstnärer för att därmed ha antytt den önskvärda breddningen.

I den mån ytterligare resurser framdeles kan komma att disponeras för skilda stödåtgärder på detta område synes det angeläget att frågan om den praktiska fördelningen och administrationen av de samlade resurserna omprövas. För närvarande ombesörjes utdelningen av stipendier m. m. ur den fria delen av författarfonden av fondens styrelse. De större tonsättarstipendierna liksom motsvarande stipendier inom måleri m. m. utdelas av Kungl. Maj:t efter förslag av musikaliska akademien respektive konstakademien. Utsmyckningsanslaget disponeras av statens konstråd. Allteftersom de disponibla resurserna för dessa och liknande ändamål kan öka, kan det antas att de nuvarande institutionerna kommer att visa sig mindre ändamålsenliga för de mångskiftande uppgifter, som det då blir fråga om.

Innan jag mera i detalj redovisar mina förslag till åtgärder, vill jag nämna, att under ärendets beredning samråd ägt rum med företrädare för akademien för de fria konsterna, musikaliska akademien samt konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd.

Sedan ett antal år tillbaka åtnjuter de svenska författarna ersättning av statsmedel för utlåning och annan användning genom landsbibliotek, statsunderstödda folkbibliotek och skolbibliotek av deras enligt gällande auktorrättsliga lagstiftning rättsskyddade verk. Medel för ändamålet anvisas under förslagsanslaget till Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek. För närvarande utgår ersättningen med ett sammanlagt belopp, motsvarande tre öre för varje hemlån och tolv öre per volym av det totala antalet referensböcker, som på en gång är i bruk inom berörda bibliotek. Av nyssnämnda grundbelopp tillfaller i regel två öre respektive åtta öre vederbörande författare såsom individuell gottgörelse, s. k. författarpennning, medan återstoden i huvudsak går till författarfondens s. k. fria del och av fondens styrelse används till för de svenska författarna gemensamma ändamål, främst understöd och pensioner.

De medel, som tillföres den fria delen av författarfonden, utgör en del av ersättningen för biblioteksutlåningen och tillkommer enligt fondstyrelsens uppfattning i princip endast dem, som är berättigade till författarpennning. Styrelsen har därför funnit sig böra begränsa sin med medel ur fondens fria del bedrivna stipendie- och understödsverksamhet till att avse allenast svenska originalförfattare. Alla övriga litterärt verksamma grupper, däribland översättarna, har sålunda ansetts vara ställda utanför kretsen av de från fonden ersättningsberättigade.

Våra översättare av utländsk litteratur utgör i hög grad vad man kan kalla en låglönegrupp i det svenska samhället. De utför emellertid en betydelsefull kulturgärning. Det är genom deras förmedling som den större delen av vårt folk får möjlighet att läsa den utländska litteraturen. Översättningsarbetet är ofta mycket krävande och förutsätter inte endast språkkunskaper utan också förmåga att konstnärligt återge originaltexten på svenska. För bibliotekspubliken har den översatta litteraturen en betydelse, som väl kan mäta sig med originalverkens. En utvidgning av systemet för biblioteksersättningen till att omfatta även den översatta litteraturen framstår därför såsom angelägen, inte minst från rättvisesynpunkt.

För egen del vill jag nu förorda, att systemet för biblioteksersättningen utvidgas så, att det från och med nästa budgetår inbegriper även till svenska språket översatta utländska verk, förutsatt att översättarens rätt till verket fortfarande är skyddad enligt gällande upphovsrätt. Såsom styrelsen föreslagit bör inte någon individuell gottgörelse, motsvarande författarpennningen, utgå direkt till översättarna. Däremot bör dessa nu tillerkännas samma rätt som de svenska författarna till understöd, stipendier, premier och pensioner ur författarfondens fria del. I fråga om fördelningen mellan olika kategorier av ersättningar ur fondens fria del bör det liksom hittills ankomma på fondstyrelsen att bestämma. Jag återkommer i det följande till en speciell fråga, som berör stipendiestödet åt författare och översättare.

Jag föreslår, att för nästa budgetår under förslagsanslaget till Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek beräknas ett belopp, motsvarande ett öre för varje genom landsbibliotek, statsunderstödda folkbibliotek och skolbibliotek utlånat, till svenska översatt utländskt verk. Den härav följande utgiftsökningen uppskattar jag till i runt tal 188 000 kronor. Jag tillstyrker även, att särskild ersättning för nyttjande av till svenska språket översatta referensexemplar i bibliotekens handbokssamlingar får utgå från och med nästa budgetår. Sådan ersättning bör med hänsyn till gällande grunder för motsvarande ersättning för referensböcker av svenska författare fastställas till fyra öre per översatt volym. Det vid bifall här till erforderliga ytterligare medelsbehovet under anslaget uppskattar jag till omkring 12 000 kronor. Den sammanlagda kostnadsökningen för den föreslagna utvidgningen av systemet för bibliotekersättningen till att omfatta även till svenska översatt litteratur uppgår sålunda till i runt tal 200 000 kronor. I min efterföljande hemställan anger jag den erforderliga formella ändring av det nuvarande anslagets rubrik, som bör vidtagas vid bifall till mitt förslag på denna punkt. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av fondstyrelsen besluta om erforderliga ändringar i bestämmelserna rörande författarfonden, bland annat beträffande styrelsens sammansättning.

Med anledning av vad författarfondens styrelse anfört beträffande stickprovsförfarandet vill jag framhålla, att det med hänsyn till de mindre önskvärda konsekvenser, som längre uppehåll mellan undersökningarna kan medföra, är av vikt att kontinuiteten i undersökningarna så långt möjligt bevaras. Det nu tillämpade tekniska förfarandet är utan tvivel tämligen kostnadskrävande. Av fondstyrelsens uttalande framgår, att den uppenbarligen svårlösta frågan om en förenkling ingående övervägts. Det synes mig angeläget att styrelsen vid de fortsatta övervägandena finner en lösning som innebär ett rimligt hänsynstagande till de olika intressen vilka här bör beaktas.

Såsom framgått av vad jag nyss sagt, har jag funnit det angeläget att en betydande del av de anslagsmedel, som för nästa budgetår kan avdelas till vidgat stöd åt konstnärlig verksamhet, disponeras för en förbättring av det statliga stipendiestödet åt vissa konstnärskategorier. Innan jag framlägger närmare förslag i dessa avseenden, anser jag mig emellertid böra redovisa den uppfattning jag kommit till i fråga om de i det avsedda stipendiestödet ingående arbetsstipendierna. För att motsvara sitt egentliga syfte, nämligen att bereda tillfälle till en samlad arbetsinsats, bör dessa stipendier vara av en sådan storlek att de verksamt kan bidra till en ekonomisk trygghet under en längre tidrymd. De medel, som hittills stått till förfogande för stipendieändamål, har i regel inte medgett en sådan avvägning. Jag finner det därför angeläget, att stipendievillkoren nu förbättras med avseende på

såväl stipendiebeloppens storlek som möjligheterna till förlängt stipendieinnehav. Normalt bör arbetsstipendierna enligt min mening utgöra cirka 10 000 kronor per år och ej annat än i undantagsfall understiga nämnda belopp. Arbetsstipendierna bör visserligen, såsom hittills, utdelas för ett år i sänder men möjlighet till förlängt stipendieinnehav under ytterligare högst två år enligt den stipendieutdelande instansens prövning bör alltid föreligga, varvid stipendiat från nästföregående år bör äga företräde. Vad nu sagts utesluter emellertid inte, att vissa mindre arbetsstipendier alltjämt bör stå till buds. Dessa mindre stipendier bör närmast vara avsedda att ge stipendiaterna möjligheter att under kortare tidsperioder koncentrera sig på mera avgränsade uppgifter. Slutligen bör stipendiesystemet liksom hittills ge utrymme också för särskilda resestipendier och stipendier av understödskaraktär, bland annat pensioner.

Min principiella uppfattning i fråga om utformningen av ett ändamålsenligt större arbetsstipendium gäller även beträffande arbetsstipendier åt författare och översättare. Jag anser det därför önskvärt, att författarfondens styrelse inom ramen för de ökade medel, som vid bifall till mitt förut framlagda förslag ställes till styrelsens disposition, söker åstadkomma ett antal arbetsstipendier av den typ jag nys rekommenderat.

Sedan länge har statsmakterna anslagit vissa medel till stipendier åt svenska tonsättare. Medelsanvisningen härtill har genom fjolårets beslut fördubblats och uppgår nu till 80 000 kronor.

Det är uppenbart, att företrädarna för det seriösa musikskapandet för närvarande arbetar under förhållanden som ekonomiskt sett är mindre gynnsamma än för flertalet andra konstnärligt verksamma grupper. Jag finner det starkt motiverat, att denna grupp av skapande konstnärer får ett ökat statligt stöd i sin verksamhet i form av förbättrade stipendievillkor. För nästa budgetår föreslår jag, att de nuvarande anslagsmedlen till tonsättarstipendier höjes från 80 000 till 230 000 kronor. Medlen torde böra anvisas under ett reservationsanslag, benämnt Stipendier åt utövande tonsättare. Av den för nästa budgetår föreslagna stipendiesumman bör — med hänsyn till vad jag förut anfört i fråga om arbetsstipendiernas storlek — 150 000 kronor användas till ett femtontal större sådana stipendier, medan 30 000 kronor bör få utdelas i form av mindre arbetsstipendier, förslagsvis på cirka 3 000 kronor. Återstoden, 50 000 kronor, bör få disponeras för resestipendier, pensionsunderstöd och dylikt.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles, efter förslag av vederbörande myndigheter och organisationer, utfärda närmare föreskrifter beträffande stipendiernas fördelning och utdelning ävensom de bestämmelser i övrigt som må finnas erforderliga.

Den vid bifall till mitt förslag om ökat statligt stipendiestöd åt de svenska tonsättarna erforderliga kostnadsökningen uppgår till 150 000 kronor.

Även till arbets- och resestipendier åt utövande konstnärer inom måleri m. m. har statsmakterna under en följd av år beviljat medel. Medelsanvisningen till förstnämnda slag av stipendier fördubblades genom fjolårets beslut och utgör nu 80 000 kronor. Medelsanvisningen till resestipendier höjdes för innevarande budgetår från 14 400 till 21 600 kronor.

I anslutning till vad jag i det föregående anför, föreslår jag, att anslagsmedlen till stipendier åt utövande konstnärer inom förevarande grupp för nästa budgetår höjes från 101 600 till 230 000 kronor. Medlen bör anvisas under ett särskilt reservationsanslag, benämnt Stipendier åt utövande konstnärer. Vid utgången av innevarande budgetår förefintliga reservationer å de under det nuvarande reservationsanslaget till Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Stipendier m. m. uppförda anslagsposterna till stipendier och till resestipendier för studier i utlandet bör överföras till motsvarande anslagsposter under det nu förordade reservationsanslaget.

Genom den föreslagna höjningen av stipendiesumman blir det möjligt att förbättra det direkta stödet till denna kategori av konstnärliga yrkesutövare med bland annat sådana större arbetsstipendier, som rekommenderats i det föregående. Av den föreslagna anslagssumman bör såsom hittills 30 000 kronor användas för mindre arbetsstipendier, medan 150 000 kronor bör disponeras för ett femtontal större arbetsstipendier och återstoden, 50 000 kronor, utnyttjas för resestipendier, pensionsunderstöd och dylikt.

Det torde även beträffande dessa stipendier få ankomma på Kungl. Maj:t att, efter förslag av vederbörande myndigheter och organisationer, meddela de närmare föreskrifter beträffande fördelning och utdelning ävensom de bestämmelser i övrigt, som må befinnas erforderliga.

Den anslagsförstärkning som fordras för genomförande av den föreslagna förbättringen av det statliga stipendiestödet åt utövande konstnärer inom måleri m. m. uppgår till 128 400 kronor.

Såsom jag tidigare understrukit är det av vikt att statens insatser också inriktas på en ökad offentlig konsumtion av konstnärliga alster. Under en följd av år har staten, såvitt gäller bildande konst, bedrivit en sådan verksamhet genom att anvisa medel till nationalmuseet för förvärv av modern svensk konst samt till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader. I den nu aktuella etappen av handlingsprogrammet bör — som redan angivits — ingå en ökning av statens inköps- och beställningsverksamhet genom en höjning av anslaget till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader.

Detta anslag är för närvarande uppfört med 200 000 kronor. Till bestridande av kostnaderna för statens konstråds verksamhet står för innevarande budgetår ett belopp av 14 800 kronor till förfogande.

Från anslaget har anvisats medel till olika former av utsmyckning, hänförliga till någon av konstarterna skulptur, måleri (fast utsmyckning), stafflikonst och konsthantverk. Beträffande den närmare dispositionen av anslaget får jag hänvisa till den tidigare redogörelsen.

För egen del har jag funnit mig böra förorda, att den hittillsvarande medelsanvisningen till förevarande ändamål för nästa budgetår fördubblas. Anslaget bör sålunda för budgetåret 1961/62 uppföras med 400 000 kronor. Anslaget bör alltjämt disponeras för utsmyckning av statliga byggnader. Den föreslagna höjningen torde emellertid kunna lämna ökat utrymme för inköp av sådan konst som inte i samma utsträckning som skulptural utsmyckning och annan monumentalkonst ingår i den fasta inredningen av sådana byggnader. Det bör därför vara angeläget för konstrådet att överväga om inte inköpsverksamheten i högre grad än hittills skulle kunna inriktas på stafflikonst, grafik m. m.

Vid bifall till vad jag nu föreslagit bör det särskilda anslaget till kostnaderna för statens konstråd höjas till 20 000 kronor, varav cirka 14 000 kronor bör avses för arvodeskostnader och omkring 6 000 kronor för expensutgifter m. m.

Den sammanlagda kostnadsökningen för ett genomförande av mina förslag med avseende på den konstnärliga utsmyckningen av statliga byggnader uppgår sålunda till 205 200 kronor.

Ett bifall till mina i det föregående framlagda förslag medför en kostnadsökning av i runt tal sammanlagt 680 000 kronor. Med hänsyn till vissa automatiska utgiftsförändringar under anslaget till Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek torde den för nästa budgetår erforderliga förstärkningen av detta anslag böra beräknas till 160 000 kronor, vilket innebär att de sammanlagda anslagshöjningarna på riksstaten kan beräknas till $(160\ 000 + 150\ 000 + 128\ 400 + 205\ 200 =) 643\ 600$ kronor.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört och förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa

- a) till *Statens konstråd* ett anslag av 20 000 kronor;
- b) till *Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader* ett reservationsanslag av 400 000 kronor;
- c) till *Stipendier åt utövande konstnärer* ett reservationsanslag av 230 000 kronor;
- d) till *Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek* ett förslagsanslag av 1 180 000 kronor;
- e) till *Stipendier åt utövande tonsättare* ett reservationsanslag av 230 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Inga Bäcklin

INNEHÅLL

	Sid.
Inledning	2
Vissa ersättnings- och stödformer	4
Ersättning åt författare för utlåning av deras verk genom bibliotek	4
Nuvarande förhållanden	4
Förslag	8
Stipendier åt utövande tonsättare	11
Nuvarande förhållanden	11
Tidigare diskussion	12
Förslag	13
Stipendier åt utövande konstnärer inom måleri m. m.	13
Nuvarande förhållanden	13
Förslag	14
Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader m. m.	14
Nuvarande förhållanden	14
Förslag	17
Departementschefen	20
